

*A Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum Szemklinikájának (igazgató: Berta András egyetemi tanár) közleménye*

## 200 évvel ezelőtt alapították az első magyar szemészeti osztályt

ZAJÁ CZ MAGDOLNA

A címbeli állításunk koránt sem jelenti azt, hogy a régebbi időkben nem volt szemgyógyászat Magyarországon. Természetesen volt, hiszen kuruzslók, később külföldi egyetemeken végzett orvosok mindig törekedtek a külsőleg jól látható szembajok enyhítésére, gyógyítására, de megpróbáltak gyógyítani a királyok, a papok, egyes nemes aszszonyok is. Nem voltak azonban olyanok, akik csak a szembetegségek specialistái lettek volna, és nem voltak szemkórházak. A szem betegségeivel kapcsolatos műtéteket a sebészkedők különböző csoportjai (tábori sebészek, borbély-sebészek, hályogszűrők, kőmetszők, herélő-miskároló mesterek, sőt hóhérok is) végezték. Az egyéb szembajokat pedig a főleg külföldön tanult orvosok kezelték.

A 18. század utolsó éveire elkezdődött a szemészetet is magába foglaló sebészet szakmai és társadalmi emelkedése. 1783-ban például már a Habsburg Birodalom területén is elkülönítették a sebészek és a borbélyok céhét.

A 18. század utolsó felében változás kezdődött a szemészet magyarországi helyzetében is. Fejlődött a nemzetközi szemészet is, de a hazai politikai helyzet is változott. A bécsi udvar hatalmát csak úgy tudta megtartani, ha engedelmeket tett, reformintézkedéseket hozott. A reformok között szerepelt a magyarországi orvostudományok engedélyezése is.

A szemészet fejlődése mindenütt, így hazánkban is akkor gyorsult fel, amikor a szemészet önálló orvostudományi ággá vált.

A pesti egyetemen *Joseph Jacob Plenek* (1733–1807) utóda *Stahly György* (1755–1829) lett, aki a kor szokásainak megfelelően a sebészet, a szülészet és a szemészet professzora volt. Tudjuk róla, hogy kedvenc szakmai területe a szemészet volt. Ezért kijárta, hogy 1801-ben az egyetemen két szobát szembetegek részére jelöljenek ki. Ez volt tehát pontosan 200 évvel ezelőtt az első, hatágyas szemészeti osztály Magyarországon.

Ha végignézzük hazánkban az orvostudományi diszciplínák fejlődését, elégedetten állapíthatjuk meg, hogy időben meglehetősen elől jártunk. *Schöpf-Merei Ágoston* az első magyar gyermekkorházat 1839 augusztusában állította fel. *Jakobovics Móric* csak 1847-ben kezdhetett el a „Dermatopathologica et syphilidologia” című előadásai megtartását. Az orvostudományi ágak hosszú sorát említhetnénk, amelyek fiatalabbak, mint a szemészet.

*Hans Slezaktól* tudjuk, hogy Bécsben sem ment gyorsabban és hamarabb a szemészet térhódítása. *Georg Joseph Beer* (az ő intézete tekinthető az európai szemészet csirasejtjének, tanítványai mindenütt vezető szemészek lettek), csak 1812-ben tudta elérni, hogy a Wiener Allgemeines Krankenhaus szemészeti tanszéket és klinikai részleget kapott. Ugyancsak Slezaktól származik a következő mondat: „Kétségtelen, hogy Budapest egy lépéssel Bécs előtt járt a szembetegek osztályos ellátása terén”.

### Irodalom

1. *Bartók I.*: A magyar szemészet története. Akadémiai Kiadó, Budapest. (1954).
2. *Birtalan Gy.*: Orvostörténelmi Közlemények. Supplementum 15-16. Budapest. (1968).
3. *Birtalan Gy.*: Orvostörténelmi egyetemi jegyzet II. fejezet, Budapest. (1992).
4. *Bolányi I., Palóthás B.*: Táblázatok a Budapesti Orvostudományi Egyetem történetének fontosabb adatairól. Communications ex bibliotheca historiae medicae hungarica. Budapest, pp 21-22, pp. 414-511, (1961).
5. *Schulzeisz E.*: Orvostörténelmi egyetemi jegyzet, I. fejezet, Budapest. (1992).
6. *Slezak, H.*: Bécs és Budapest – az európai szemészet csirái. Szemészet, 136, 53-56 (1999).
7. *Zajác M.*: Történelem szemorvosoknak. OSZI. Budapest. (1993).
8. *Zajác M.*: Ophthalmology in Hungary. SOE '97. Budapest. (1997).

A szerző levelezési címe: Dr. Zajác Magdolna  
DEOEC, Szemészeti Klinika  
4012 Debrecen, Nagyerdei körút 98.